

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту / ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

Шабельник Карина Валентинівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН»

Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Здобувача вищої освіти IV курсу

(номер курсу)

(підпис)

Шабельник К. В.

(ініціали, прізвище)

групи МЕ-91а

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник: д.е.н., професор,

професор кафедри міжнародної економіки

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

Таранюк Л. М.

(ініціали, прізвище)

Суми – 2023 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

« ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН»

здобувача Шабельник Карина Валентинівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 44 сторінках, зокрема список використаних джерел із 41 найменувань, який розміщено на 4 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 8 рисунків, а також 1 додаток, які розміщені на 8 сторінках.

Ключові слова: ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ, АКЦІОНЕРНИЙ КАПІТАЛ, ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОПИТ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у вивчення теоретичних аспектів прямих іноземних інвестицій, включаючи їхні визначення, форми, переваги та ризики, аналізі обсягу та структури прямих іноземних інвестицій в обраній країні або регіоні, визначенні основних факторів, які впливають на привабливість країни або регіону для іноземних інвесторів та розробці рекомендацій та стратегій для оптимізації політики залучення прямих іноземних інвестицій з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є прямі іноземні інвестиції як фактор соціально-економічного розвитку країн або регіонів.

Предметом дослідження виступає сам процес ПІІ та їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни та певного регіону.

У процесі дослідження залежно від цілей і завдань були використані відповідні методи: аналітичний, економетричний та дескриптивний методи.

Інформаційною базою роботи є офіційна статистика, звіти міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та інші.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

1. У сучасному глобалізованому світі іноземні інвестиції відіграють значну роль у соціально-економічному розвитку країн та регіонів. Тема прямих іноземних інвестицій стає особливо актуальною для країн і регіонів, які прагнуть залучати зовнішній капітал та технології для сприяння своєму економічному розвитку.

2. Успішна привабливість для прямих іноземних інвестицій залежить від різних факторів, таких як політична стабільність, ефективність правової системи, розвинена інфраструктура, наявність кваліфікованої робочої сили та інвестиційний клімат.

3. Щодо проблем та перспектив розвитку інвестиційної привабливості України, можна сказати, що країна, на сьогоднішній день, має проблему низького рівня капіталовкладень і нестачі іноземних інвестицій і цьому є лише одна проблема - українське законодавство.

Одержані результати можуть бути використані в процесі розроблення стратегії покращення інвестиційного клімату України та оцінки ефективності застосування ПІІ в соціально-економічному розвитку країни.

Рік виконання кваліфікаційної роботи - 2023 рік

Рік захисту роботи - 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту / ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

здобувачу IV курсу, групи МЕ-91а
(номер курсу) (шифр групи)

Шабельник Карині Валентинівні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Прямі іноземні інвестиції як фактор соціально-економічного розвитку країн»
затверджена наказом по університету від «11.05» 2023 року №0484-VI
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «01.06» 2023 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: вивчення теоретичних аспектів прямих іноземних інвестицій, визначення основних факторів, які впливають на привабливість країни або регіону та шляхи їх вдосконалення.
4. Об'єкт дослідження: прямі іноземні інвестиції як фактор соціально-економічного розвитку країн або регіонів
5. Предметом дослідження виступає сам процес ПІІ та їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни та певного регіону.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах офіційної статистики, звітах міжнародних організацій таких як: Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та інші.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні аспекти

виникнення та розповсюдження іноземних інвестицій» (18.05.2023р.)

(назва – термін подання)

У розділі 1:

- 1) визначити види та провести класифікації інвестиційної діяльності
- 2) з'ясувати зміст глобалізаційно-економічного моделювання ПІІ
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2 «Дослідження міжнародно-інвестиційних тенденцій в економічному розвитку країн» (26.05.2023р.)
(назва – термін подання)

У розділі 2:

- 1) проаналізувати основні підходи впливу інвестиційного попиту на мікро- та макрорівнях
- 2) дослідити динаміку та розвиток потоків інвестиційної діяльності під впливом глобалізації
- 3) розглянути та оцінити світові тенденції підвищення ефективності інвестиційного клімату
(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3 «Проблеми та перспективи інвестиційного розвитку України (регіональний аспект)» (01.06.2023р.)
(назва – термін подання)

У розділі 3:

- 1) оцінити економічно-соціальні чинники залучення акціонерного капіталу в країну
- 2) розробити рекомендаційний підхід формування потенційного міжнародного інвестиційного клімату
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Л.М.Таранюк д.е.н,професор СумДУ	13.03.2023р.	
2	Л.М.Таранюк д.е.н,професор СумДУ	18.05.2023р.	
3	Л.М.Таранюк д.е.н,професор СумДУ	26.05.2023р.	

9. Дата видачі завдання: «13.03» _____ 2023 року

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Теоретико-методологічні аспекти виникнення та розповсюдження іноземних інвестицій.....	10
1.1 Види та класифікація інвестиційної діяльності.....	10
1.2 Глобалізаційно-економічне моделювання ПІІ.....	13
2 Дослідження міжнародно-інвестиційних тенденцій в економічному розвитку країн.....	17
2.1 Основні підходи впливу інвестиційного попиту на мікро- та макrorівнях.....	17
2.2 Динаміка та розвиток потоків інвестиційної діяльності під впливом глобалізації.....	21
2.3 Світові тенденції підвищення ефективності інвестиційного клімату...	25
3 Проблеми та перспективи інвестиційного розвитку України (регіональний аспект).....	29
3.1 Економічно-соціальні чинники залучення акціонерного капіталу в країну.....	29
3.2 Рекомендаційний підхід формування потенційного міжнародного інвестиційного клімату.....	35
Висновок.....	38
Перелік джерел посилання.....	40
Анотація.....	45

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі іноземні інвестиції відіграють значну роль у соціально-економічному розвитку країн та регіонів. Тема прямих іноземних інвестицій стає особливо актуальною для країн і регіонів, які прагнуть залучати зовнішній капітал та технології для сприяння своєму економічному розвитку. Прямі іноземні інвестиції включають не тільки фінансові вкладення, але й передачу технологій, менеджменту та ноу-хау. Ці інвестиції є ефективним механізмом прискорення розвитку, оскільки вони сприяють створенню нових підприємств, розвитку інфраструктури, підвищенню продуктивності праці та покращенню якості життя населення.

Проте, важливо зазначити, що прямі іноземні інвестиції не є універсальним «рецептом успіху», а їх вплив на соціально-економічний розвиток країн та регіонів залежить від багатьох факторів. Ці фактори можуть включати політичну стабільність, ефективність правової системи, рівень корупції, розвиненість інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили, доступ до ринків та інші фактори, які впливають на привабливість країни для іноземних інвесторів. Враховуючи ці аспекти, важливо провести аналіз конкретного регіону або країни (на прикладі України) з урахуванням її унікальних особливостей та специфіки.

Складна природа досліджень залучення іноземних інвестицій робить цю галузь інтердисциплінарною, і багато вчених займаються цим питанням у різних галузях економіки, фінансів, політики, але я б хотіла виділити дослідницькі роботи таких вчених як: І. Бланка [1], Н. Третяк[37], К. Малька[20], П. Коренюка[10], С. Тесля[3] та Л. Примостка[9]. Проте, науковці з академічних установ, економічних дослідницьких центрів та університетів по всьому світу часто проводять

дослідження щодо впливу ПІІ на регіональний розвиток. Ці дослідження зазвичай зосереджені на конкретних країнах, регіонах та глобальних тенденціях.

Дипломна робота ставить за мету глибоке дослідження впливу прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країн або регіонів, що дасть можливість зрозуміти їхню роль та значення у створенні стійкого економічного зростання та підвищенні якості життя населення.

Основним завданням даної роботи є проведення комплексного аналізу впливу прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток обраної країни або регіону.

Для досягнення цієї мети в роботі будуть виконані такі завдання:

- вивчення теоретичних аспектів прямих іноземних інвестицій, включаючи їхні визначення, форми, переваги та ризики;
- аналіз обсягу та структури прямих іноземних інвестицій в обраній країні або регіоні;
- визначення основних факторів, які впливають на привабливість країни або регіону для іноземних інвесторів;
- розробка рекомендацій та стратегій для оптимізації політики залучення прямих іноземних інвестицій з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є прямі іноземні інвестиції як фактор соціально-економічного розвитку країн або регіонів, інвестиційні проєкти, політика привабливості держави для іноземних інвесторів та аналіз секторів економіки, які залучають найбільше іноземних інвестицій.

Предметом дослідження виступає сам процес ПІІ та їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни та певного регіону. При цьому, дослідження зосереджується на різних аспектах, таких як: економічний

ріст, зайнятість населення, технологічний прогрес, соціальні зміни, екологічна стійкість тощо.

Основними методами дослідження були: аналітичний метод (включає збір, аналіз та інтерпретацію статистичних даних, звітів, наукових публікацій та інших джерел для отримання об'єктивної інформації про обсяги, напрямки та вплив прямих іноземних інвестицій на регіони країн); економетричний метод (аналіз статистичних моделей залежності між прямими іноземними інвестиціями та економічними показниками, такими як ВВП, розвиток певних секторів економіки, динаміка обсягу ПП, що надходить до груп країн залежно від рівня розвитку економіки); дескриптивний метод (описовий аналіз інформації, зокрема кількісних та якісних даних, що дозволяє отримати уявлення про характеристики прямих іноземних інвестицій та їхній вплив на соціально-економічний розвиток).

Інформаційною базою дослідження виступає офіційна статистика, звіти міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Державна служба статистики та інші.

Практичне значення роботи полягає в розумінні взаємозв'язку між прямими іноземними інвестиціями та соціально-економічним розвитком країни та розробкою рекомендацій для покращення інвестиційного клімату України.

Структура роботи складається з трьох розділів: теоретико-методологічні аспекти виникнення та розповсюдження іноземних інвестицій, дослідженні міжнародно-інвестиційних тенденцій в економічному розвитку країн, проблеми та перспективи інвестиційного розвитку України.

Обсяг дипломної роботи складає 44 сторінки.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Види та класифікація інвестиційної діяльності

Міжнародно-інвестиційна діяльність, яка виникає між державами є складним та багатофункціональним процесом, де капітал однієї країни переходить у різноманітні види підприємницької діяльності іншої, метою якого є отримання прибутку та розширення виробництва. [1]

Згідно Закону України про інвестиційну діяльність є сформульоване визначення, а саме: «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект». Тобто, формується процес вкладання ресурсів (інтелектуальних, фінансових та соціальних цінностей) за допомогою яких, в майбутньому можна отримати прибуток. Оборотні активи, різні фінансові інструменти (облігації, акції, дивіденди тощо), нематеріальні активи (патенти, ліцензії, «ноу-хау» та інше) – це все і є інвестиціями. [18]

Головними аспектами інвестиційної діяльності є:

- формування ефективного виробничого потенціалу;
- реалізації стратегічних цілей економічного розвитку як на макро- так і на мікрорівні;
- оптимізації активів;
- забезпечення підвищення ринкової вартості підприємства;
- інноваційні впровадження;
- соціальний та економічний розвиток підприємства.

Для забезпечення перспективного функціонування виробництва інвестиції відіграють значну роль. Адже, залучення інвестиційної діяльності є найважливішою умовою вирішення, майже, усіх поточних,

стратегічних завдань розвитку та забезпечення ефективної діяльності підприємства як на вітчизняному ринку, так і на міжнародному.[1]

Діяльність підприємницьких структур визначається рівнем їх інвестиційної активності та діапазоном діяльності. Для того, щоб більш детально розглянути класифікацію та види інвестиційної діяльності треба звернути увагу на таблицю 1.1.

Таблиця 1.1 - Різновид та класифікація інвестицій

Класифікаційні ознаки	Види інвестицій
Об'єкти вкладення капіталу	реальні фінансові
Характер участі у інвестиційному процесі	прямі непрямі
Термін	довгострокові короткострокові
Прибутковість	високоприбуткові середньодохідні низькодохідні недохідні
Рівень ризику	безризикові низькоризикові середньоризикові високоризикові
Ліквідність	високоліквідні середньоліквідні низьколіквідні неліквідні
Форма власності інвестицій	приватні державні змішані
Регіональне спрямування інвестицій	внутрішній ринок міжнародний ринок

*побудовано автором на основі [1]

Дана таблиця сформулювалась із дослідів багатьох вітчизняних та іноземних науковців, і точних класифікацій та видів немає, тому що кожен рік відбуваються глобалізаційні процеси, які зумовлюють актуальність одних класифікацій та забуття інших. З самих основних класифікацій та видів, які є головними аспектами поняття інвестицій хотілось би виділити,

що по об'єктам вкладення капіталу, інвестиції поділяються на два основних різновиди:

1. Реальні (фінансові капіталовкладення) - це зазвичай довгострокове вкладення капіталу в структуру виробництва продукції. Вони є конкретними і пов'язані з придбанням реальних активів (природні ресурси, земля, дорогоцінні метали, нерухоме майно, технічне обладнання). При цьому, можуть використовуватись власний і позиковий капітал, і також банківський кредит, де банк виступає інвестором.

2. Фінансові (портфельні інвестиції) - це вкладення капіталу в проекти, пов'язані з формуванням портфеля активів та цінних паперів. Головним завданням інвестора є забезпечення формування та управління ефективним інвестиційним портфелем, яке здійснюється за допомогою операцій купівля-продаж цінних паперів на фондових ринках. В свою чергу, інвестиційний портфель являє собою сукупність зібраних в одне ціле різних інвестиційних цінностей.[2]

За характером участі:

- прямі, де інвестор проводить точний аналіз ринку, має досить чітку інформацію про виробництво, геополітичне середовище та здійснює інвестування;

- непрямі - інвестиції, які здійснюються фінансовими посередниками, для того, щоб зібрати кошти, які будуть розміщені на власний розсуд, тобто обираються найефективніші об'єкти інвестування. Управління ними та розподіл прибутку відбувається серед усіх учасників.

Перед прийняттям рішення про вкладення капіталу інвестору необхідно провести розрахунки їхньої економічної ефективності, а тому використовуються загальні підходи на які впливають такі фактори, як:

1. Геополітична система регіону;
2. Термін співпраці;

3. Цілі, які закладені у програмі залучення більшого капіталу інвестором;
4. Мотивація розширення підприємницької діяльності;
5. Прибуток;
6. Мінімізація ризиків.[3]

1.2 Глобалізаційно-економічне моделювання ПП

Починаючи з ХХ століття міжнародно-інвестиційна діяльність почала всебічно розвиватись, і з цим з'являлись нові методи, форми, міжнародні учасники, що в свою чергу призвело до зростання частки та впливу зовнішньоекономічної взаємодії на забезпечення внутрішнього виробництва та споживання. Де, ріст впливу зовнішніх факторів на стан макроекономічного середовища призвів до удосконалень теоретичних моделей, що відображають різні аспекти взаємодії відкритої економіки із зовнішнім світом.

Після Другої світової війни питання торговельних відносин та платіжного балансу привернуло багато уваги, адже вільне переміщення товарів та послуг між державами здійснює вплив на стан сукупного попиту та пропозиції в кожній з країн-учасниць. А тому, світовим економічним системам потрібен був підхід, який сприяв би забезпеченню стабільності на вітчизняному ринку та піднесення економіки на більш високий рівень.

Міжнародна економіка поділяється на два типи: відкрита та закрита. У сучасному світі більшість країн є з відкритою економікою, і напряду залежать від глобалізаційних процесів, а от закрита економіка - це країни,

які не ведуть торгівлі з іншими та взагалі не приймають іноземний капітал (Північна Корея, Куба).

Якщо розглядати іншу сторону міжнародно-інвестиційної діяльності можна ще виділити малі та великі відкриті економіки. Мала відкрита економіка характеризується економічною діяльністю країни, яка складає невелику частку у міжнародній торгівлі та має незначний вплив на світову економіку. Зазвичай такі економіки розвиваються за рахунок світових тенденцій. До такої моделі інвестування можна віднести Україну.[2]

Велика відкрита економіка – це навпаки економіка держав, які мають значну частку у міжнародній торгівлі та їх вплив на рівень світової рівноваги на ринках, рівень цін є значним та досить вагомо відображається на інших країнах (Гонконг, Сінгапур, Нова Зеландія, Швейцарія та інші).

Рівень відкритості економіки, на сам перед залежить від забезпеченості природними ресурсами, кількістю працездатного населення, розвитку внутрішнього ринку, платоспроможного попиту жителів країни, відтворювальною та галузевою діяльністю національної економіки. Зазвичай, чим більше рівень попиту країни у промисловому секторі (енергетика, металургія тощо), тим меншою є залученість країн, і власне, відкритість економіки вважається низькою.[1]

У моделюванні ПІІ виділяють такі підходи:

1. Пошук ринку. Цей підхід є одним із перших і це не просто так, адже розмір ринкового сегмента має суттєвий вплив на глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Якщо певний зовнішньоринковий сегмент стає привабливим для здобуття прибутку, компанії використовують ПІІ як інструмент для входу на цей ринок, бо є мотивація щодо збільшення продажів та отримання інших переваг, пов'язаних з присутністю на ньому. Зазвичай, такими ринками є країни з великою кількістю населення і зростаючою платоспроможністю. Навіть якщо ці ринки можна охопити шляхом експорту товарів, то все рівно в більшості

випадків використання ПІ є обґрунтованим з точки зору витрат і якості обслуговування споживачів.

2. Шляхи підвищення ефективності. Головною метою цих інвестицій є виявлення недооцінених факторів виробництва, таких як капітал, праця та технології. Цей тип ПІ відноситься до вертикальних інвестицій, відомих як «грінфілд інвестиції». Вони здійснюються транснаціональними корпораціями, які мають великі глобальні виробничі мережі і шукають територію для інвестування, де певна частина виробничого процесу (наприклад дослідження, виробництво компонентів або надання окремих послуг) може бути здійснена з більшою ефективністю порівняно з конкуруючими регіонами. Такі інвестиції найчастіше здійснюються компаніями з країн, де витрати є вищими, ніж у країні, де вони є нижчими. Цей тип ПІ також називають інвестиціями, які експлуатують активи, ресурси або компетенції країни-отримувача.

3. Пошук ресурсів. Це є вертикальними прямими іноземними інвестиціями типу «грінфілд», де їх основною метою є отримання доступу до ресурсів, які є обмеженими або менш доступними у країні, з якої походять інвестиції. Зазвичай, це стосується природних ресурсів, сировини або недорогих факторів виробництва, наприклад, низькокваліфікованої робочої сили. Цей тип прямих іноземних інвестицій став особливо популярним з середини 2000-х років, оскільки споживання та попит на глобальному рівні зросли, особливо у розвиваючих країнах з багатими запасами сировини. Такі інвестиції частіше використовують низьку вартість робочої сили у країнах-отримувачах порівняно з країною походження прямого інвестора. Питання витрат на ресурси особливо важливі в сфері виробництва, коли транснаціональні корпорації здійснюють прямі іноземні інвестиції з метою подальшого експорту.

4. Пошук стратегічних активів та розвиток можливостей. Ці типи інвестицій відрізняються від традиційних моделей і пояснюються

бажанням інвестора мати присутність у іншій країні з метою отримання доступу до нових технологій, навичок або знань, що там сконцентровані, з метою підсилення своїх глобальних позицій та підвищення конкурентоспроможності. Зазвичай, такі ПІІ здійснюються шляхом придбання або поглинання вже існуючих компаній в інших країнах. Їх ціллю є контроль над інтелектуальною власністю, управління людським капіталом, отримання знань та технологій, управлінського та експлуатаційного досвіду, а іноді навіть запобігання поглинанню цих компаній конкурентами.[7]

Отже, можна зробити висновок, що головні мотиви інвестора дають уявлення про соціально-економічні наслідки, які можуть бути створені компанією в країні, де вона розміщена. Держави часто роблять помилку, фокусуючись на привабливих типах іноземних інвестицій, які вже присутні в країні, замість того, щоб спрямовувати на збільшення інвестицій, які вони насправді бажають. Розуміння різних типів ПІІ може допомогти країні розрізнити переваги, проблеми та наслідки кожного з них і визначити ті інвестиції, які найбільше сприятимуть їхній економіці. Кожен тип інвестицій має свої особливі характеристики, і кожен з них вимагає відповідної політичної реакції. На сьогоднішній день всі чотири класифікації моделювання прямих іноземних інвестицій присутні в багатьох країнах, у деяких - три, а в деяких - тільки один. Крім того, окрема класифікація інвестицій може бути визначальною для привернення інших класифікацій ПІІ.

2 ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇН

2.1 Основні підходи впливу інвестиційного попиту на мікро- та макрорівнях

Інвестиційний попит є одним з найважливіших факторів, який впливає на економіку країни. Цей попит може мати різні наслідки на мікро- та макрорівнях, залежно від підходу до інвестування.

Основним підходом до інвестування є фінансовий підхід. Така методика передбачає, що інвестори будуть вкладати свої кошти у ті компанії, які мають найбільш високу рентабельність і стабільність. Якщо він успішний, то компанії отримують нові кошти для розвитку, що може призвести до збільшення виробництва та зайнятості.

Другий підхід - реальний. Він передбачає, що інвестори будуть вкладати свої кошти у реальний сектор економіки, такий як будівництво, транспорт, енергетика та інші. Цей підхід призводить до збільшення виробництва та зайнятості в обраних галузях інвестування.

Третім підходом є соціальний. Цей підхід передбачає, що інвестори будуть вкладати свої кошти у соціальні проекти, такі як охорона здоров'я, освіта, культура. Основною функцією є покращення рівня якості життя населення та збільшення соціальної стабільності.[34]

На макрорівні інвестиційний попит може мати різні фактори для економіки країни. Якщо інвестиційний попит збільшується, то може відбутися збільшення виробництва та зайнятості. Однак, якщо попит на інвестиції зростає швидше, ніж здатність економіки збільшувати виробництво, то може відбутися інфляція. Таким чином, інвестиційний попит може мати різні наслідки на мікро- та макрорівнях, залежно від підходу до інвестування та ситуації на ринку. Важливо забезпечити баланс

між інвестиційним попитом та здатністю економіки збільшувати виробництво, щоб досягти стабільного економічного розвитку.[30]

Провідні країни світу використовують різні підходи для збільшення інвестиційного попиту на мікро- та макрорівнях, але виділимо найголовніші і це:

1. Податкова політика. Один з найважливіших підходів для збільшення інвестиційного попиту на макрорівні - це створення сприятливої податкової політики. Провідні країни світу, такі як США, Японія та Німеччина, використовують різні «податкові хитрощі», щоб залучити інвестиції. Наприклад, у США існує система податкових кредитів та знижок для підприємств, які інвестують у дослідження та розвиток. У Японії підприємства отримують податкові знижки за використання новітніх технологій та енергоефективних рішень. У Німеччині підприємства отримують податкові знижки за інвестиції в екологічно чисті технології.

2. Громадські фонди. Це той інструмент інвестиційної діяльності, який дозволяє залучати кошти від багатьох інвесторів та інвестувати їх у різні проєкти. Наприклад, у США існує система інвестиційних фондів, яка дозволяє інвесторам залучати кошти та інвестувати їх у різні активи такі як акції, облігації та нерухомість. У Німеччині існують спеціальні фонди, які інвестують у розвиток малого та середнього бізнесу.

3. Регулювання відсоткових ставок. Держави можуть знижувати відсоткові ставки, щоб залучити ПІІ та сприяти економічному зростанню. Наприклад, Японія використовує політику низьких відсоткових ставок для залучення інвестицій та стимулювання економіки. У США існує Федеральна резервна система, метою якої є регулювання відсоткової ставки, контролювання інфляції та стимулювання економічного зростання, а Швейцарія використовує податкові заохочення для залучення іноземних інвестицій.

4. Розвиток інфраструктури. Країни можуть інвестувати у будівництво доріг, мостів, аеропортів та іншої інфраструктури, щоб залучити інвестиції та сприяти економічному зростанню. Наприклад, Китай запустив програму «Один пояс, один шлях», яка передбачає будівництво нових доріг, залізниць та інше, для підтримки торгівлі та інвестицій між Китаєм та іншими країнами, а от Індія активно розвиває програму «Make in India», яка спрямована на залучення іноземних компаній до виробництва на території країни.[14]

Також хотілося б додати, що одним із основних аспектів успішного інвестування є диверсифікація портфеля. Це означає, що інвестор повинен розподіляти свої кошти між різними активами та ринками, щоб зменшити ризик втрат. Наприклад, якщо інвестор вкладає всі свої кошти у одну компанію або в одну галузь економіки, то він стає дуже залежним від успіху цієї компанії чи галузі. Якщо ж інвестор розподілить свої інвестиції між різними активами та ринками, то він зможе зменшити ризик та зберегти свої кошти.

Інвестиційний попит залежить від різних факторів серед яких є: політична стабільність, рівень інфляції, стан економіки країни та глобальні економічні тенденції. Наприклад, якщо у країні політична нестабільність, то інвестори можуть утриматися від інвестування у цю державу через високий ризик втрат. Тому важливо для країни забезпечити стабільний політичний та економічний клімат, щоб привернути інвестиції та забезпечити стале економічне зростання. Для того щоб, більш детально розглянути обсяги ПІІ, що надходять до груп країн залежно від рівня розвитку економіки, треба звернути увагу на рисунок 2.1.

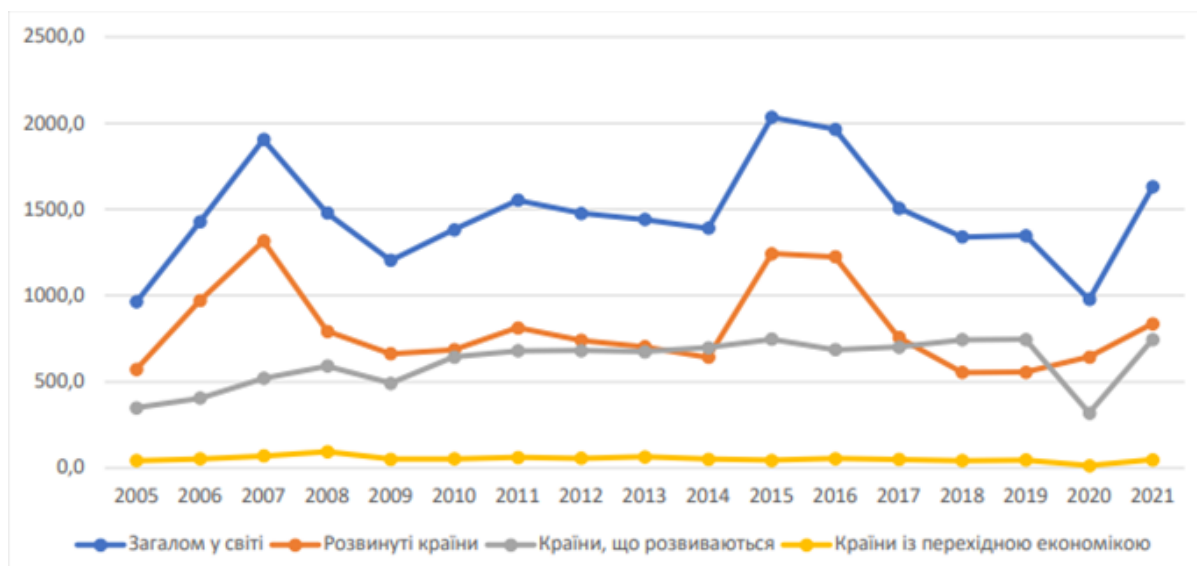

Рисунок 2.1 - Динаміка обсягу ПІІ, що надходить до груп країн залежно від рівня розвитку економіки, у період з 2005 по 2021 рр., млрд. дол. США

*побудовано автором на основі [6]

На даному рисунку ми бачимо, що загальний пік ПІІ у світі відбувся у 2015 році, що є вищим на 40% порівняно з періодом фінансової кризи 2008-2009 років і досяг 2033,39 млрд. дол. США. Це зростання було спричинене різким збільшенням кількості масштабних угод злиття та поглинання компаній, які зросли з 432 млрд. дол. у 2014 році до 721 млрд. дол. США у 2015 році. У 2017 році спостерігався спад кількості ПІІ у розвинених країнах через зменшення рентабельності інвестицій у зв'язку зі зростанням ВВП та рівнем світової торгівлі. З 2019 по 2020 рр. відбувся надто значний спад спричинений пандемією COVID-2019, де головним чинником було падіння туристичної галузі на 63%. Але у 2021 році приріст інвестицій склав +350%. Значне зростання ПІІ було спричинене послабленням карантинних обмежень та значним накопиченням ресурсів. У 2022 році інвестори сподівалися на успішні інвестиції, проте з початком війни в Україні, спричиненої Росією, світові потоки ПІІ тимчасово зупинились. Це сталося через загрозу поширення військових конфліктів по

всьому світу, що призвело до збільшення ризику інвестування. Таким чином, можливий прибуток від інвестицій не перевищує ризик.

2.2 Динаміка та розвиток потоків інвестиційної діяльності під впливом глобалізації

Глобалізація - це процес об'єднання економік, культур та політик країн у всьому світі. Глобалізація сприяє зростанню міжнародної торгівлі, інвестиційної діяльності та поширенню нових технологій. Одним з головних елементів глобалізації є інвестиційна діяльність.

Глобалізаційні процеси мають значний вплив на інвестиційну діяльність, оскільки вони створюють нові можливості для інвестування та змінюють умови для цього процесу. З одного боку, зменшуються бар'єри для міжнародної торгівлі та інвестицій, що дозволяє інвесторам знаходити нові ринки та можливості для збільшення свого капіталу, а з іншого, глобалізація може створювати проблеми для інвесторів, оскільки вона збільшує ризик та нестабільність на ринках. Наприклад, криза 2008-2009 років показала, що глобалізаційні процеси можуть спричинити значну нестабільність на фінансових ринках та призвести до великих втрат для інвесторів.[16]

Один з найважливіших аспектів дослідження розподілу прямих іноземних інвестицій на сучасному етапі - це аналіз їх розподілу між країнами-отримувачами та країнами-донорами. Такий розподіл дозволяє зрозуміти мотивації інвесторів з різних країн, які інвестують свої кошти в інші, а також визначити, з яких регіонів найчастіше надходять інвестиції. Першим кроком у цьому аналізі є вивчення найбільших донорів прямих іноземних інвестицій, які зображені на рисунку 2.2.

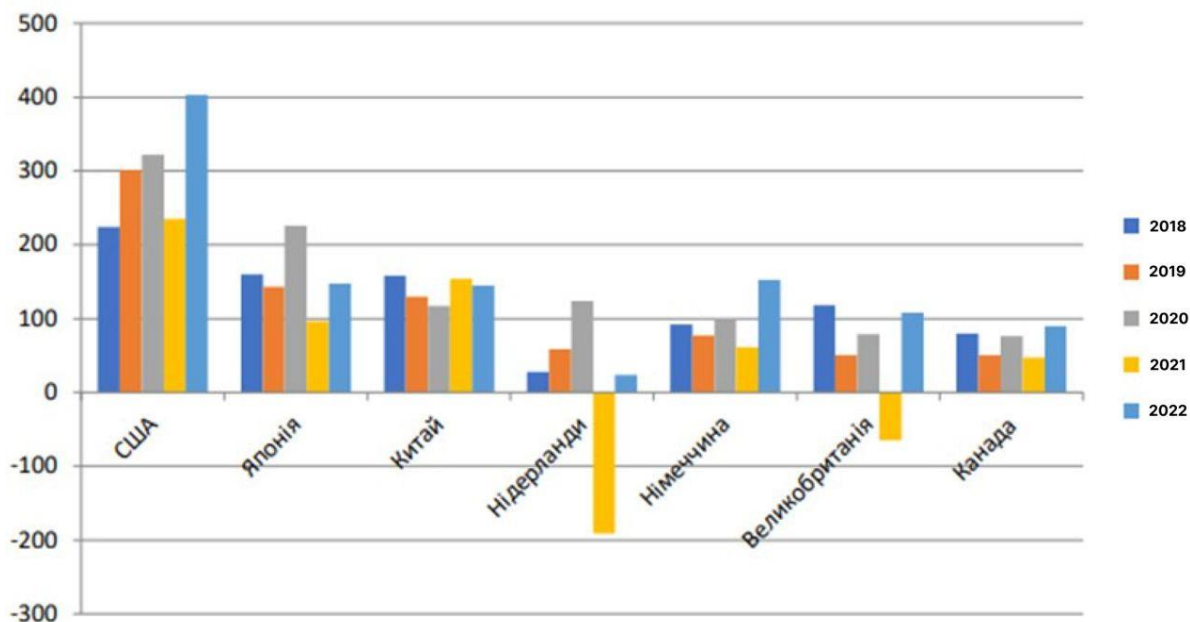

Рисунок 2.2 – Найбільші держави інвестори з 2018-2022 рр.

*побудовано автором на основі [11]

З даного рисунку видно, що США є постійним лідером у розподілі прямих іноземних інвестицій, збільшуючи свої обсяги інвестування в іноземні бізнеси. Крім того, Китай та Японія також є постійними лідерами, збільшуючи свої інвестиції завдяки угодам злиття та поглинання великих компаній. Європейські країни також успішно інвестують у ПІІ, часто за допомогою структурних об'єднань ТНК з меншими компаніями або між собою, однак, їх успішність перевищує рівень у розмірі лише 100 млрд. дол. США.

Країни, що є високорозвиненими або на етапі розвитку, залишаються найпріоритетнішими для інвестицій, оскільки там менше ризиків та є достатньо платоспроможний ринок. На відміну від цього, країни з перехідною економікою та малорозвинуті регіони є менш привабливими для інвесторів і залишаються непріоритетними (рисунок 2.3).[11]

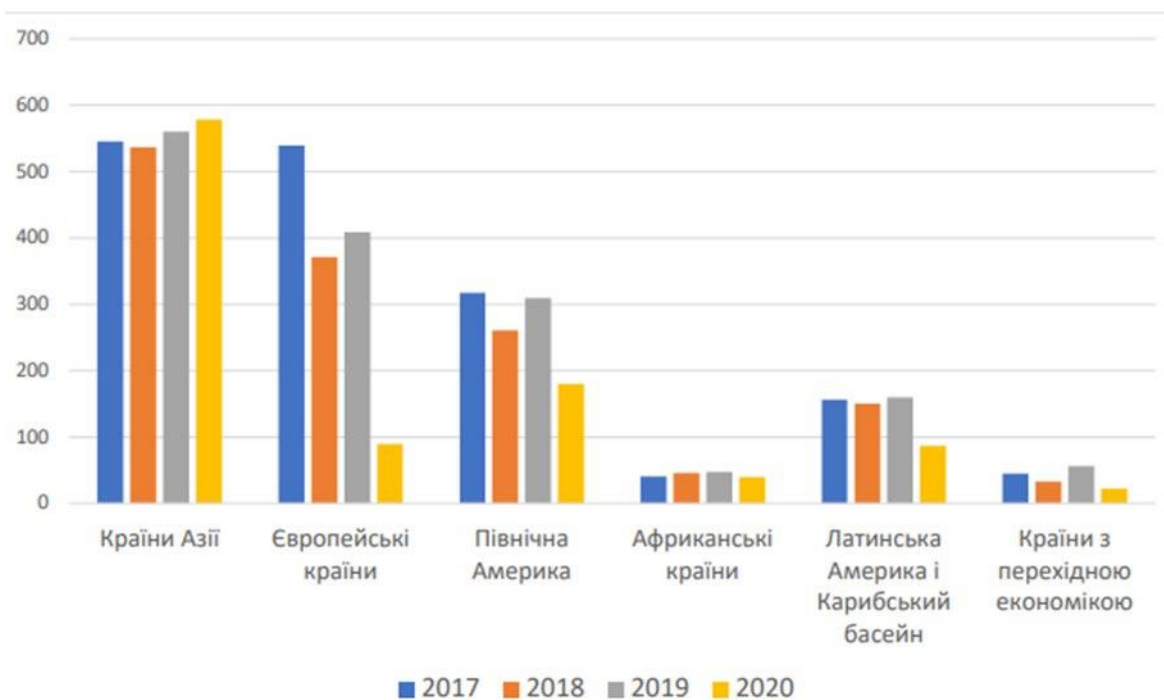

Рисунок 2.3 – Динаміка надходження ПІІ у регіональному аспекті країн світу з 2017-2020 роки

*побудовано автором на основі [11]

Аналізуючи рисунок, можна сказати, що країни Азії є найбільшим джерелом вкладення інвестицій, що частково пояснюється їх приналежністю до країн, що розвиваються. Протягом останніх 20 років притік капіталу в ці країни є стабільно постійним. Країни із перехідною економікою (країни центрально-східної Європи та країни пост-радянського простору) залишаються непривабливими для іноземних інвесторів через поганий розвиток там фондового ринку, державних інституцій, відсутності високої кількості кваліфікованих кадрів, підвищену корупцію, політичну нестабільність, військові дії на території країни та інше.

Для подальшого аналізу потоків інвестиційної діяльності під впливом глобалізації ПІІ важливим є аналіз цільових секторів економіки, куди надходять інвестиції, які зображені на рисунку 2.4.

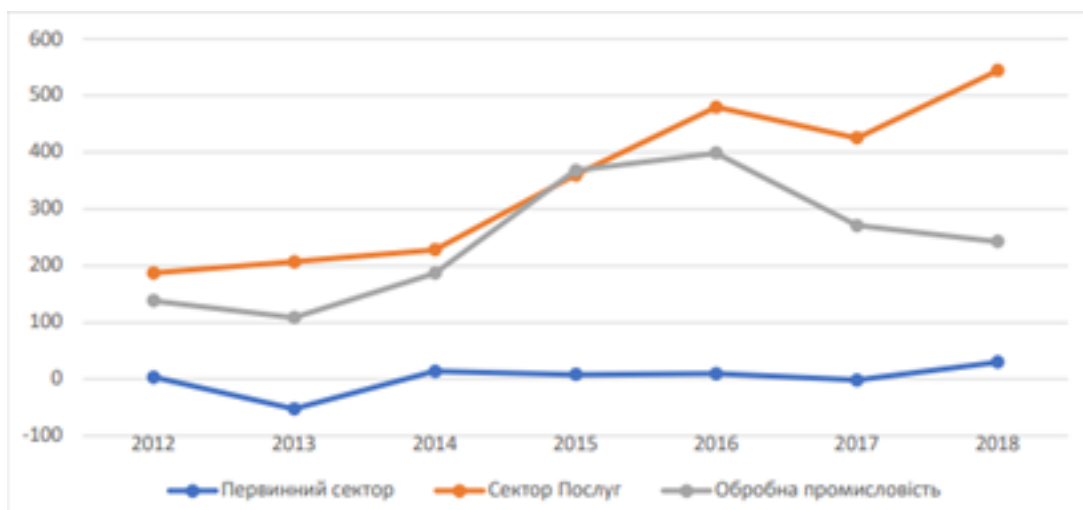

Рисунок 2.4 – Динаміка розподілу ПІІ у галузях виробництва з 2012-2018 рр.

*побудовано автором на основі [7]

Аналізуючи цей рисунок, що первинний сектор виглядає стабільно, проте обсяг ПІІ в цю галузь часто змінюється дуже суттєво. Обробна промисловість поступово зростає з перемінним успіхом, і надходження коштів туди також є нестабільними. Сектор послуг є найбільш привабливим для залучення ПІІ, оскільки він демонструє стійке зростання, незначні спади та має найвищий загальний обсяг ПІІ порівняно з іншими секторами, навіть під час світової економічної кризи у 2020 році, коли загальний спад становив 5,1%, сфера послуг продовжувала зростати, хоча деякі галузі такі як туризм значно постраждали. У той же час, інші галузі, такі як: ІТ, стрімінгові сервіси, сервіси доставки, маркетингові послуги, значно збагатилися, тому що робітники мали можливість працювати віддалено.

2.3 Світові тенденції підвищення ефективності інвестиційного клімату

У зв'язку з непередбачуваністю сучасного світу, де геополітичні та торговельні відносини змінюються швидко та непередбачувано, необхідно постійно вивчати та аналізувати тенденції розподілу ПІІ та пріоритетні критерії для іноземних інвесторів. Такий аналіз дозволяє розробити ефективні рекомендації щодо підвищення потоків ПІІ та їх ефективного використання в умовах постійних змін у світовій торгівлі та геополітичних змінах.

Останніми роками становище на міжнародних ринках, включаючи інвестиційний ринок, було нестабільним через ескалацію геополітичних та торговельних відносин між країнами. Тому особливо актуальним є розуміння подальших тенденцій розподілу ПІІ та пріоритетних критеріїв для іноземних інвесторів, щоб розробити актуальні рекомендації щодо підвищення потоків ПІІ та їх ефективного використання в умовах боротьби з Covid-19 у 2020 році, постійних структурних змін у світовій торгівлі та можливих змінах тенденцій споживання. Також важливо враховувати можливу нову геополітичну кризу у 2022 році через війну, яку почала росія в Україні.[22]

Усі світові тенденції насамперед реагують на стан ВВП країни, тому було б доцільно його розглянути. Аналізуючи темпи зростання світового ВВП за останні 8 років (рисунок 2.5), стає помітно, що у 2015 та 2020 відбулися два різкі спади, які суттєво вплинули на світову економіку. Як ми знаємо, у 2008-2009 роках був значний економічний спад, після якого економіка відновлювалась до 2015 року, але знову сталися геополітичні зміни, які призвели до міжнародної кризи. З 2019 року почалася нова економічна криза спричинена пандемією. При цьому, зі слів експертів із

World Bank, у 2022 році прогнозувався ріст економіки на 2,8%, але через військові дії в Україні відбувся різкий спад, який призвів до стагфляції в багатьох країнах світу. Стагфляція в свою чергу може призвести до складнощів для урядів та міжнародних або вітчизняних компаній, оскільки вони повинні знайти рішення збереження економічної стабільності в умовах зростаючих цін і низького попиту.

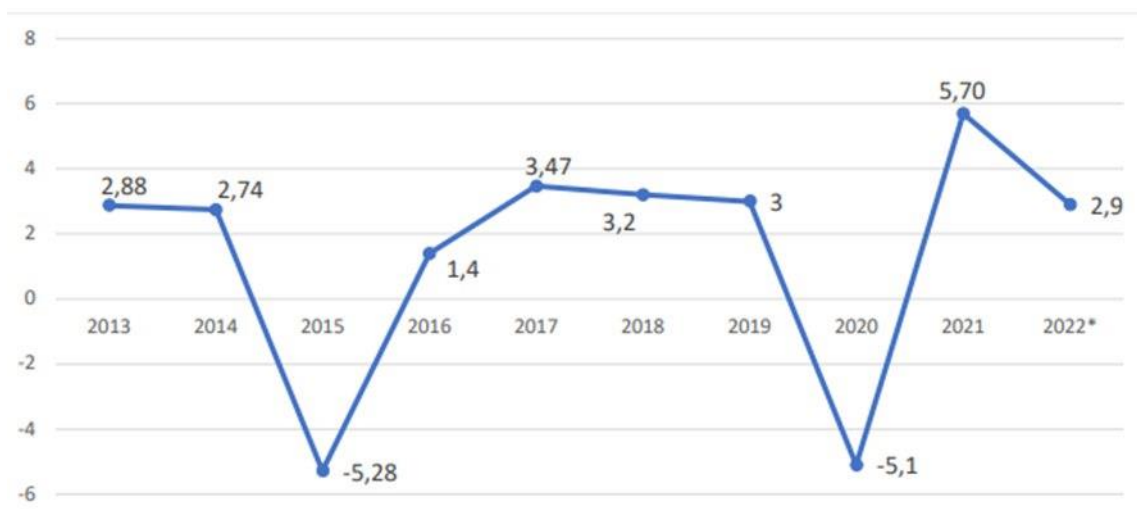

Рисунок 2.5 - Розвиток світового ВВП з 2013-2022 рр.

*побудовано автором на основі [11]

На глобальному рівні інвестиційний клімат є важливою складовою економічного розвитку країн. Це залежить від багатьох факторів, таких як стабільність політичної та економічної ситуації, наявність кваліфікованої робочої сили, інфраструктури та доступу до капіталу. Проте, з розвитком світової економіки та глобалізації, країни стикаються з конкуренцією за привабливість інвестиційного клімату. Тому, питання підвищення ефективності інвестиційного клімату стає все більш актуальним. Серед світових тенденцій виділяють такі:

- сприятливе економічно-політичне середовище. Воно включає в себе наявність стабільної та передбачуваної законодавчої бази, яка захищає права та інтереси інвесторів. Крім того, важливо забезпечити

ефективну систему правосуддя, зниження або відсутність корупції та захисту інтелектуальної власності. Щодо економічного середовища, то зазвичай це збільшення кредитних ресурсів під лояльною річною ставкою, умовами отримання та подальшого погашення, проста та ефективна система оподаткування, зменшення обмежень державного законодавчого тиску щодо підприємств тощо.

- інфраструктура - це ключовий фактор для залучення інвестицій. Наявність якісної та розвинутої інфраструктури забезпечує доступ до ринків, зменшує витрати на виробництво та перевезення товарів, покращує якість життя населення. Тому, країни повинні інвестувати в розвиток транспортної, енергетичної, комунікаційної та іншої необхідної інфраструктури.

- підтримка малого та середнього бізнесу. Малий та середній бізнес є основою економіки багатьох країн. Тому, важливо створити сприятливі умови для їх розвитку та підтримки. Це може бути здійснено шляхом зменшення бюрократичних перешкод та спрощення процедур реєстрації та отримання дозволів.

- розвиток людського потенціалу. Людський капітал є ключовим фактором для розвитку економіки та підвищення привабливості інвестиційного клімату. Країни повинні інвестувати в освіту та підвищення кваліфікації населення, забезпечуючи доступ до якісної освіти та навчальних закладів.[17]

Отже, в даному розділі проаналізувавши деякі фактори, на яких формуються світові тенденції підвищення інвестиційного клімату в країні, можна чітко сказати, що світ змінюється і з ним змінюються соціальні, політичні та економічні фактори. На жаль, ті кризові ситуації, які склались починаючи з 2019 року і тривають нині, призвели до того, що найближчі 5-10 років світові економіки не зможуть повернутися до стабільного економічного росту. В свою чергу, такі зміни призвели до збільшення

інвестиційних продуктів, спрямованих на стаке зростання, яке відображається збільшенням кількості нових стандартів. Багато з них розробляються приватним сектором або в рамках міжнародних ініціатив, що підтверджуються широким спектром добровільних стандартів щодо продуктів та врахуванням вимог сталого розвитку.

Останнім часом уряди розвинених країн і країн, що перебувають у стані розвитку, активізували свої зусилля щодо підтримки зростання стабільного фінансування шляхом створення необхідної нормативно-правової бази. Приблизно половина створених програмних та нормативних актів стосуються розкриття інформації про фінансову стабільність, стійкістю у банківському секторі та страхуванні, адже вони становлять другий за важливістю сегмент регуляторних актів. [13]

Інвестиції в сферу послуг збільшуються, тоді як інвестиції в обробну промисловість і первинний сектор зменшуються. Це є результатом перерозподілу капіталу між країнами і галузями з метою максимізації прибутку інвесторів. Рішення про залучення інвестицій країною залежатиме не лише від її загального розвитку, але й від розвитку і привабливості для інвестицій інших конкуруючих країн, оскільки капітал інвесторів обмежений і лише незначно зростає з року в рік. Це переважно стосується створення та оцінки об'єктів інтелектуальної діяльності, які не обмежені фізичними потребами, такими як швидкий збут або наявність фізичних матеріалів, але залежать від витрат на створення послуги або продукту, які мають бути більш прибутковими порівняно з іншими сферами бізнесу.

3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

3.1 Економічно-соціальні чинники залучення акціонерного капіталу в країну

Акціонерний капітал є одним з основних джерел фінансування підприємств. Він є формою власності, яка дає право на участь у прибутку та управлінні компанією. Залучення акціонерного капіталу дозволяє підприємству збільшити свої фінансові ресурси та розширити свою діяльність. Крім того, акціонерний капітал є інструментом залучення інвестицій, що дозволяє підприємству залучати кошти у довгостроковій перспективі.

Залучення акціонерного капіталу є одним з найважливіших елементів фінансової стратегії будь-якої компанії. Цей процес дозволяє підприємству отримати необхідні кошти для розвитку, розширення бізнесу та збільшення прибутку. Україна, як і багато інших країн світу, стикається з проблемами залучення акціонерного капіталу. Причинами є: корупція, нестабільна політично-економічна система, відсутність пільгових умов для інвесторів та підприємств, відсутність інвестиційних реформ, низький рівень довіри до фінансових ринків та підприємств. Крім того, в Україні недостатньо розвинений ринок цінних паперів та інвестиційних фондів, що ускладнює процес залучення акціонерного капіталу, відсутня ефективна система захисту прав акціонерів, що знижує інтерес інвесторів до українських компаній. [27]

Інвестори мають інтерес до отримання прибутку шляхом різних дій, таких як будівництво підприємств або придбання статутного та акціонерного капіталу на досить тривалий термін. Крім того, вкладення іноземного капіталу призводить до зростання довіри іноземних інвесторів

до держави. Це в свою чергу є своєрідним рейтингом надійності та перспективності вкладення коштів у державу, що спонукає до подальшого зростання інвестиційних ресурсів, а тому, доцільно розглянути динаміку приросту ПІІ в Україну (див. табл.3.1).

Таблиця 3.1 - Динаміка ПІІ України з 2008-2021 рр.

Рік	ПІІ в Україну (к-сть одиниць)	ПІІ з України (к-сть одиниць)	Сальдо, %
2008	10913	10010	+7,4
2009	4816	162	-53
2010	6494	736	+23,7
2011	7203	192	+21,8
2012	8399	1206	+2,6
2013	4001	420	-43,3
2014	510	111	-92,7
2015	-	-	-
2016	3810	16	+12,8
2017	3692	8	-2,9
2018	4455	-	+25
2019	5860	648	+13
2020	-	82	-200
2021	6543	-	+126

*побудовано автором на основі [7]

З даної таблиці, ми бачимо, що у 2009 році є спад, який характеризується глобальною фінансовою кризою. З 2013 по 2015 роки також відображається подібна картина, але це викликано політичними змінами, анексією Криму та початок війни на сході країни. Цей період також супроводжувався різким зниженням валютного курсу, оскільки закінчилися золотовалютні резерви, що підтримували гривню з 2009 року. Але попри це, економіці вдалося стабілізуватися до 2020 року, але сталася знову нова глобальна економічна криза викликана пандемією Covid-19, хоча у 2021 році ситуація почала покращуватись, та у 2022 році росія почала широкомасштабну війну проти України, що в свою чергу привезло до виведення капіталу з держави.

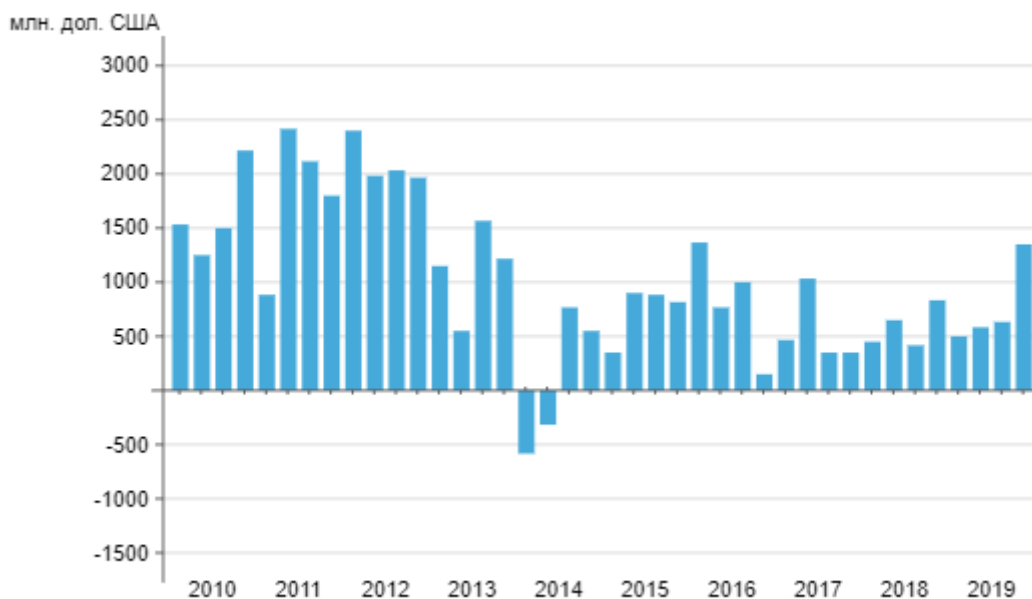

Рисунок 3.1 - Аналітична складова надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну з 2010-2019 рр.

*побудовано автором на основі [7]

На рисунку 3.1 зображена аналітика надходжень ПІІ в Україну, де ми бачимо, що поріг у 2000 млн. дол. США були досягнуті лише з 2010 по 2012 роки. Починаючи з 2013 року відображається різкий спад інвестиційної привабливості держави (особливо у 2014 році) на міжнародній арені через геополітичні та політично-соціальні проблеми.

Дивлячись на рисунок 3.2 хотілося б також відмітити сектори економіки України в які найчастіше інвестують капітал інвестори, а саме: промисловість (39%), професійно-наукова та технічна діяльність (8%), інформація та телекомунікації (8%), фінансова та страхова діяльності (13%), операції з нерухомим майном (14%), оптова та роздрібна торгівля (18%). При цьому, більшість інвестицій, які надходять до України, спрямовуються в банківську сферу, зокрема в українські філії іноземних банків та фінансові компанії. Наприклад, АТ «Райффайзен банк Аваль» отримує капітал з Австрії, а АТ «ОТП Банк» - Угорщини. Однак, ці інвестиції мають менший вплив на економіку України, оскільки не

створюють фізичних продуктів та довгострокових капіталовкладень. Більш того, вони можуть бути швидко виведені за кордон через високу ліквідність фінансового сектору. Загалом, більшість інвестицій спрямовується в найбільш розвинуті сектори економіки. Наприклад, було здійснено інвестиції в промислову діяльність на суму майже 12368.9 млрд. дол. США, що становить 39% від загального обсягу інвестицій, або в оптову та роздрібну торгівлю на суму 5603.4 млрд. дол. США (METRO, Novus та інші), що становить 18% від загального обсягу інвестицій.[6]

Рисунок 3.2 – Надходження інвестицій у сектори економіки України за 2021 рік

*побудовано автором на основі [6]

У даному розділі також доцільно розглянути індекс інвестиційної привабливості України, який з 2008 року вимірюється групою фахівців із ЄВА (European Business Association). Цей показник вимірюється за рахунок опитування серед представників бізнес-сектору, де виставляються оцінки від 1 до 5, де 1 та 2 - погані інвестиційні перспективи, 3 - нейтральні, 4 та 5 - хороші.

На рисунку 3.3, ми бачимо, що позитивні оцінки спостерігалися лише у 2010 році та у 2017-2018 рр., до початку пандемії Covid-19. У 2019 році індекс впав до 2,9, що свідчить про зниження інвестиційної привабливості для України в цілому. Згідно з рейтингом Doing Business від The World Bank, станом на кінець 2020 року, Україна займає 64 місце серед 191 країни світу за рівнем інвестиційної привабливості. Проте цей показник нижчий, ніж у більшості європейських країн.[14]

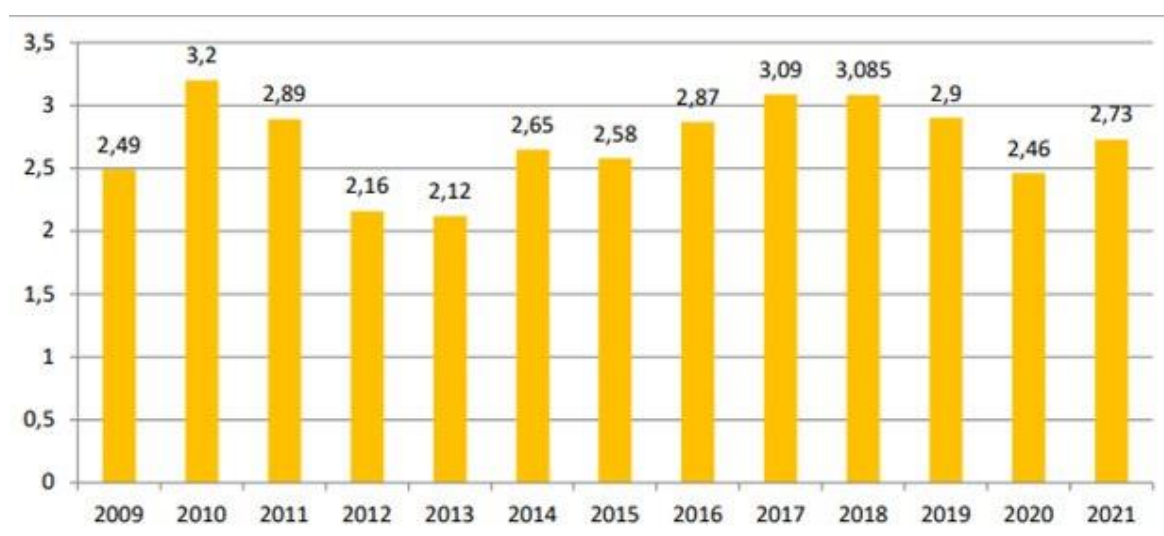

Рисунок 3.3 – Індекс інвестиційної привабливості України з 2009-2021 роки від ЄВА (European Business Association)

*побудовано автором на основі [14]

На індекс інвестиційної привабливості України насамперед впливають такі основні фактори як: високий рівень корупції, недостатній рівень страхування підприємницької діяльності, наявність війни та обстрілів території України, часті зміни в інвестиційному та податковому законодавстві, висока волатильність курсу національної валюти, нестабільне макроекономічне та політичне середовище. Також вказується на нерозвиненість фондового ринку в Україні, високі вимоги та ставки при отриманні довгострокових кредитів, відсутність державних програм

допомоги або пільгових режимів для іноземних компаній на українському ринку. Наприклад, відсутність спеціальних економічних зон або програм з пільгами для іноземних інвесторів. Крім цього, існують і менш очевидні, але значущі перешкоди для іноземного інвестування, такі як висока бюрократизованість та складність процесу відкриття рахунків для нерезидентів (включаючи потребу в окремому підтвердженні кожної транзакції). Крім того, невеликі компанії також стикаються з необхідністю постійного оновлення дозволів на тимчасове перебування в країні, що також є значно незручним. [18]

Попри негативні чинники, можна відзначити кілька позитивних факторів у сфері законодавства, наприклад, початок відшкодування ПДВ та переплат по податковим нарахуванням та прийнятий закон «про валютну лібералізацію». Проте існують деякі ключові очікування іноземних інвесторів, які значно впливають на інвестиційну привабливість України. Наприклад, важливо налагодити процес приватизації, зробити його більш прозорим та менш бюрократизованим. Також потрібно розробити законодавство для захисту об'єктів інтелектуальної власності, оскільки наразі в Україні спостерігається високий рівень порушень або по-іншому «піратства» та нелегального використання продуктів і послуг. Крім того, важливими аспектами є прозорість виміру та зниження тінізації економіки, стабілізація політичної системи, боротьба з контрабандою та впровадження судової реформи, які є основою для вирішення внутрішніх проблем України.[25]

3.2 Рекомендаційний підхід формування потенційного міжнародного інвестиційного клімату

У сучасних умовах кризових явищ в економіці України, стає все більш актуальним удосконалення державного регулювання залучення інвестицій, які відіграють важливу роль у стимулюванні економічних процесів.

Суттєвим фактором для досягнення сталого розвитку економіки країни, позитивного іміджу на міжнародній арені є рівень її інвестиційної привабливості. Інвестиції мають значний вплив на вирішення соціально-економічних проблем, з якими стикаються всі країни. Україна, на сьогоднішній день, має проблему низького рівня капіталовкладень і нестачі іноземних інвестицій. Недосконалість українського законодавства є однією з причин, з якими зіштовхується зовнішньоекономічна інвестиційна діяльність. [31]

Як було відзначено раніше, інвестиційна привабливість України залишається на низькому рівні. Адже, протягом останніх років платоспроможність населення в Україні зазнала значного погіршення, що спричинило скорочення споживчої активності більшості підприємств, оскільки вони переважно спрямовані на внутрішній ринок, а з початком військових дій на території держави, більша частина інвесторів взагалі покинула країну. А тому, рекомендаційний підхід формування потенційного міжнародного інвестиційного клімату в Україні під час війни та після військового часу є досить актуальним.

На мою думку, на основі аналізу дипломної роботи та часів, які склались у нашій країні, можна запропонувати такі рекомендації:

1. Розвиток ефективної інвестиційної політики. Уряд повинен розробити та впровадити стратегію, спрямовану на створення сприятливих

умов для іноземних інвесторів. Це включає розробку інвестиційної стратегії, виявлення пріоритетних секторів для інвестицій та створення програм підтримки.

2. Реформа законодавства та податкової системи. Необхідно спростити процедури реєстрації бізнесу, зменшити бюрократичні перешкоди та створити прозору та стабільну систему оподаткування. Важливо також забезпечити стабільність законодавства та заборонити ретроспективні зміни правил.

3. Розвиток інфраструктури. Інвестиційна привабливість країни значно залежить від розвиненості та якості інфраструктури. Уряд повинен зосередитись на розвитку транспортної, енергетичної, логістичної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури, що в свою чергу підвищить привабливість для іноземних інвесторів.

4. Підтримка ключових галузей держави. Для привернення іноземних інвестицій важливо розвивати та підтримувати ключові галузі, які мають потенціал для інновацій та економічного зростання. Це можуть бути галузі, пов'язані із «зеленою енергетикою», науково-інформаційними технологіями, агропромисловим комплексом тощо.

5. Забезпечення прозорості та правил ринкової конкуренції. Необхідно впроваджувати механізми контролю за дотриманням принципів ринкової конкуренції, боротьбу з корупцією та зловживанням владою. Це сприятиме створенню довіри до інвестиційного середовища в країні.

6. Розвиток інноваційного середовища. Підтримка дослідницько-наукової діяльності та сприяння інноваційним проєктам є важливим аспектом формування потенційного міжнародного інвестиційного клімату. Необхідно створити сприятливі умови для розвитку нових для нашої країни та цікавих стартапів.

7. Підвищення свідомості та інформування іноземних інвесторів. Уряд повинен активно просувати інвестиційний потенціал України на

міжнародному рівні. Це може включати проведення інвестиційних форумів, ділових місій та презентацій за кордоном.

8. Стабільність каналів реалізації. Ключовим аспектом успішного функціонування підприємства є надійний канал постачання та збуту. Російська блокада українських портів показала надзвичайно велику вразливість торговельних маршрутів України. Для зменшення ризику подібних блокад у майбутньому, Україні необхідно мати стійкі транспортні зв'язки з Європейським Союзом, такі як залізниці, автомобільні магістралі, трубопроводи та мости, щоб забезпечити направлення українського експорту до Європи. Використання концесійних угод та спільних підприємств з європейськими транспортними компаніями може прискорити прогрес у цій сфері.

9. Підвищення довіри населення до уряду держави, що дає можливість перейти до внутрішніх інвестицій. Доказом цього є приклад залучення ПІІ в Польщі у 2000-х роках та сучасна структура інвестицій у цій країні, яка сприяє постійному економічному розвитку зі зростаючими темпами. Цей розвиток в свою чергу стимулює як прямі іноземні інвестиції, так і зростання заробітної плати, рівня благополуччя населення і загальної продуктивності, що впливає на подальший економічний розвиток.[40]

А тому, важливо враховувати, що рекомендації повинні бути підтримані системними реформами, постійним моніторингом та оцінкою ефективності їх впровадження. Такий підхід сприятиме створенню сприятливого інвестиційного клімату в Україні та залученню ПІІ для розвитку економіки країни.

ВИСНОВОК

У даній роботі було проведено аналіз та оцінка впливу прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток країн або їх певних регіонів. Дослідження показало, що ПІ можуть мати значний вплив на різні аспекти розвитку, включаючи економічний зріст, збільшення виробничих потужностей, створення нових робочих місць, підвищення експортного потенціалу, передачу технологій та підвищення якості життя населення.

Було встановлено, що успішна привабливість для прямих іноземних інвестицій залежить від різних факторів, таких як політична стабільність, ефективність правової системи, розвинена інфраструктура, наявність кваліфікованої робочої сили та інвестиційний клімат. Країни, які здатні створити сприятливі умови для приваблення іноземних інвестицій, можуть більш успішно використовувати їх потенціал для свого соціально-економічного розвитку.

Однак, виявилось, що вплив прямих іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток може бути складним і неоднозначним. Важливо розрізняти між ефектами, які можуть бути позитивними, такими як зростання ВВП, збільшення виробництва та створення робочих місць, та можливими негативними ефектами, наприклад, експлуатація природних ресурсів без належного урахування сталого розвитку або нерівномірний розподіл користей від інвестицій. Отже, для досягнення максимального соціально-економічного ефекту від ПІ, країни або регіони повинні розробляти та реалізовувати стратегії та політики, які сприятимуть відповідному управлінню іноземними інвестиціями, забезпеченню сталого розвитку та підвищенню інноваційності.

Щодо проблем та перспектив розвитку інвестиційної привабливості України, можна сказати, що країна, на сьогоднішній день, має проблему низького рівня капіталовкладень і нестачі іноземних інвестицій. Недосконалість українського законодавства є однією з причин, з якими зіштовхується зовнішньоекономічна інвестиційна діяльність. Проте, якщо розглянути рекомендації щодо розвитку ефективної інвестиційної політики, реформації законодавства та податкової системи, розвитку інфраструктури, підтримки ключових галузей держави, забезпечення прозорості та правил ринкової конкуренції, розвиток інноваційного середовища, підвищення свідомості та інформування іноземних інвесторів, стабільність каналів реалізації та підвищення довіри населення до уряду держави, що дає можливість перейти до внутрішніх інвестицій, то можна ситуації виправити, однак всі ці рекомендації повинні бути підтримані системними реформами, постійним моніторингом та оцінкою ефективності їх впровадження. Такий підхід сприятиме створенню сприятливого інвестиційного клімату в Україні та залученню ПІІ для розвитку економіки країни.

А тому, враховуючи комплексний характер прямих іноземних інвестицій та їхнього впливу, додаткові дослідження та аналіз, важливо розвивати міжнародну співпрацю та обмін досвідом з метою покращення управління іноземними інвестиціями та досягнення сталого та взаємовигідного соціально-економічного розвитку.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бланк І.А., Інвестиційний менеджмент (навчальний курс) - Ельга-Н, Ніка Центр, 2001 - 448 с.
2. Караван Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. Інвестиції: практика та досвід. 2019 р.
3. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. - 2012 р.
4. Тесля С. М. Організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / С. М. Тесля //Формування ринкової економіки в Україні. – 2013 р.
5. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду, URL: <http://www.imf.org>
6. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку. URL: <https://unctad.org>
7. Офіційний сайт Національного Інституту Стратегічних Досліджень - «Щодо підсумків 2021 року та перспектив на 2022 рік». URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/schodo-pidsumkiv-svitovoi-torgivli-u-2021-r-ta-perspektiv-na>
8. Statista - Leading countries worldwide in 2021, by Foreign Direct Investment (FDI) outflows. URL:<https://www.statista.com/statistics/273956/largest-direct-investorsworldwide>
9. Примостка Л. О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки / Л. О. Примостка, О. О. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2011 р.

10. Koreniuk P., Kopyl O. Conceptual approaches and methods for determining the investment attractiveness of the national economy. Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University. 2018 y.

11. The World Bank - Офіційний сайт.

URL: <https://www.worldbank.org/en/home>

12. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Динаміка ПІІ протягом 2002- 2022рр., URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>

13. Офіційний сайт European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analyyka>

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Київ, 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

15. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Номінальний ВВП України з 2002 по 2022 рр.,

URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp>

16. Покатаєва К. (2007). Теоретичні аспекти визначення категорій «Інвестиційний потенціал» та «Інвестиційна привабливість». Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст», 75, 2007 р.

17. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: Причини та проблеми / Переклад з англ. В. Лукашевича та інші. 2011 р.

18. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96- ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>

19. Закон України від 17.12.1993 р. № 3744-ХІІ. «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні»

20. Малько К., Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: фактори їх формування в сучасних умовах., Актуальні проблеми економіки, 2015 р.

21. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: Причини та проблеми / Переклад з англ. В. Лукашевича та інші. 2011 р.

22. Римарська Р.Ю. Збільшення надходжень до бюджету як чинник залучення іноземних інвестицій в Україну / Римарська Р.Ю. - Науковий журнал «Економіка України». - 2019 р.
23. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: навч. посіб. / Т. В. Кальченко. – К.: КНЕУ
24. Бочан І. О. Глобальна економіка / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк, Г. В. Кальченко. – К.: Знання, 2010 рік
25. Полторак А. С. Архітектура наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері. Modern economics, 2015. - № 10
26. Фурман В. Повинен ефективно запрацювати трикутник «парламент-уряд-Національний банк»: веб-сайт. URL: <https://dt.ua/finances/-yak-dzherelo-ekonomichnogozrostannya-265967.html>
27. Редзюк Є. В. Переваги і недоліки фінансової глобалізації на міжнародних ринках прямих іноземних інвестицій / Є. В. Редзюк // НТІ. - 2017. - № 1
28. Dunning, J. (2011). Toward an Eclectic Theory of International Production: Some Empirical Tests // Journal of International Business Studies. Vol.11. Ресурс: <https://bank.nauchniestati.ru/primery/kursovaaya-rabota-na-temu-pryamyie-inostrannye-investiczii-imwp/>
29. Asia-Pacific Economic Cooperation [website]. URL: <http://www.apec.org>
30. Baltagi, B.H., Egger, P., Pffafermayr, M. (2016). Estimating regional trade agreement effects on FDI in an interdependent world // Journal of Econometrics
31. Baier, S.L., Bergstrand, J.H. (2020). Do free trade agreements actually increase members' international trade? // Journal of International Economics.
32. Кіреєв, А.П. Міжнародна економіка: рух товарів та факторів виробництва: навч. посібник для вузів. / А.П. Кіреєв. - 1 ч. - Київ: 2016 р.

33. Петрушкевич, Є.М. Вплив прямих іноземних інвестицій в розвиток економіки України // Банк. вісник. - 2020. - №2. - С. 24-30.
34. Раковець, А.А. Іноземні інвестиції як елемент розвитку інноваційної економіки // Вісник БДЕУ. - 2019. - №2. - С. 35-40.
35. Ткаченко І.Ю. Інвестиції: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/І.Ю. Ткаченка, Н.І. Маленьких. - Київ 2017 р.
36. Ярошевич, В.І. Іноземні інвестиції в процесі постсоціалістичних перетворень / В.І. Ярошевич// Миколаїв. 2016 р.
37. Третяк Н.М. Іноземні інвестиції в Україну: державна політика та правової режим. - Одеса: 2015 р. - 48 с.
38. Тур А. Н. Інвестиційний клімат України: можливості та перспективи/А. Н. Тур// Вісник БДЕУ. - 2020. -№ 5
39. Ульянова М. Механізм підвищення інвестиційної привабливості України// Вісник. - 2019. - № 10
40. Батайкін П.А. Напрями структурних зрушень у національній економіці // Вісник економіки, правничий та соціології. 2017. № 4. С. 20-22.
41. Лапін М. І. Людське обличчя модернізації // «Людина». 2021. №6. С.5-18.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Анотація

Шабельник К. В. Прямі іноземні інвестиції як фактор соціально-економічного розвитку країн – Кваліфікаційна бакалаврська робота. Сумський державний університет, Суми, 2023.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена вивчення теоретичних аспектів прямих іноземних інвестицій, включаючи їхні визначення, форми, переваги та ризики. Проведено аналіз міжнародно-інвестиційних тенденцій в економічному розвитку країн. Визначено основні напрямки розвитку інвестиційного клімату України для покращення соціально-економічного устрою держави.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість країни, акціонерний капітал, іноземне інвестування, інвестиційний попит, інвестиційний клімат.

SUMMARY

Shabelnyk K.V. Direct foreign investments as a factor of socio-economic development of countries– Bachelor's qualification paper. Sumy State University, Sumy, 2023.

The qualifying bachelor thesis is devoted to the study of theoretical aspects of direct foreign investments, including their definitions, forms, advantages and risks. An analysis of international investment trends in the economic development of countries was carried out. The main directions of the development of the investment climate of Ukraine for the improvement of the socio-economic system of the state have been determined.

Key words: foreign direct investment, investment attractiveness of the country, equity capital, foreign investment, investment demand, investment climate.